

ทฤษฎีพื้นฐานของการจับอนุภาคในสนามแม่เหล็กเกรเดียนต์สูง

ในบทนี้จะกล่าวถึงทฤษฎีของเกอร์เบอร์ (2) ซึ่งเป็นทฤษฎีพื้นฐานของการจับอนุภาคในตัวกรองแม่เหล็กทรงกระบอกแบบตามแนวแกน โดยแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการคำนวณสนามแม่เหล็กตามแบบจำลองตัวจับเดี่ยว ผลการคำนวณเพื่ออธิบายการเคลื่อนที่ของอนุภาคและการจับอนุภาคในสภาวะต่าง ๆ คาดคะเนประสิทธิภาพของตัวกรองแม่เหล็กทรงกระบอกแบบตามแนวแกน

2.1 สนามแม่เหล็กตามแบบจำลองตัวจับเดี่ยว

เกอร์เบอร์ (2) ได้ประมาณสนามแม่เหล็กรอบตัวจับใด ๆ โดยไม่คิดผลจากตัวจับอื่น ๆ ที่อยู่ข้างเคียง นั่นคือ สนามแม่เหล็กรอบตัวจับใด ๆ ในตัวกรองแม่เหล็ก สมมติว่าเป็นสนามแม่เหล็กซึ่งคำนวณจากกรณีมีตัวจับเดี่ยวในตัวกรองแม่เหล็ก เรียก สนามแม่เหล็กตามแบบจำลองตัวจับเดี่ยว (single collector model) โดยพิจารณาเป็น 2 กรณีตามคุณสมบัติทางแม่เหล็กของตัวจับ ซึ่งจะแสดงรายละเอียดการคำนวณสนามแม่เหล็ก ดังนี้คือ

กรณีที่ 1 เมื่อตัวจับเป็นสารพาราแมกเนติก ให้ค่าสภาพให้ซึมได้ทางแม่เหล็กเป็น μ_2 รัศมีทรงกระบอก a วางอยู่ในสนามแม่เหล็กภายนอก (applied magnetic field) ความเข้มสนามแม่เหล็ก H_0 มีทิศตั้งฉากกับแกนของตัวจับ และตัวจับถูกล้อมรอบด้วยของไหลซึ่งมีค่าสภาพให้ซึมได้ทางแม่เหล็ก μ_1

สนามแม่เหล็กรอบตัวจับ (H) สามารถคำนวณได้โดยวิธีการแก้ปัญหาแบบมีขอบเขตเพื่อหาค่าศักย์แม่เหล็ก (magnetic potential, Φ)

เมื่อ ϕ สัมพันธ์กับสนามแม่เหล็กดังนี้

$$\vec{H} = -\nabla\phi$$

โดยกำหนดแกน z ในระบบพิกัดทรงกระบอกให้อยู่ซ้อนกับแกนของตัวจับ ดังรูปที่ 2.1 ϕ_1 และ ϕ_2 เป็นศักย์แม่เหล็กบริเวณรอบตัวจับและในตัวจับตามลำดับ โดย ϕ_1 และ ϕ_2 สอดคล้องกับ (satisfy) สมการลาปลาซ ในแต่ละบริเวณคือ

$$\nabla^2 \phi_1 = 0 \quad \text{เมื่อ } a < r < \infty \quad (2.1.1)$$

$$\nabla^2 \phi_2 = 0 \quad \text{เมื่อ } 0 < r < a \quad (2.1.2)$$

และมีเงื่อนไขขอบเขตดังนี้

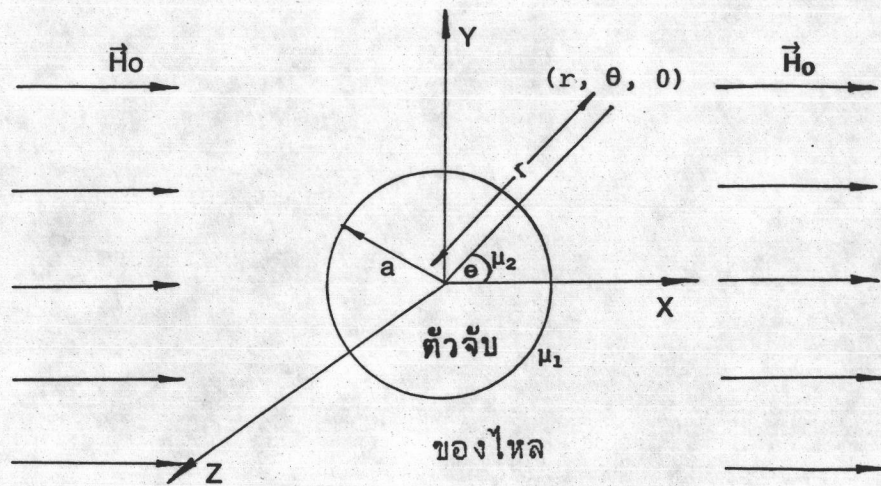
1) สนามแม่เหล็กบริเวณไกลจากตัวจับมาก ๆ คือสนามแม่เหล็กภายนอก $\vec{H}_0$ นั่นคือ

$$\phi_1(r, \theta) = -H_0 r \cos\theta \quad \text{ที่ } r \rightarrow \infty$$

2) ความเหนี่ยวนำสนามแม่เหล็กในแนวตั้งฉากกับผิวของตัวจับมีค่าต่อเนื่องที่บริเวณรอยต่อผิวของตัวจับกับของไหล นั่นคือ

$$\mu_1 \left. \frac{\partial \phi_1}{\partial r} \right|_{r=a} = \mu_2 \left. \frac{\partial \phi_2}{\partial r} \right|_{r=a}$$

3) สนามแม่เหล็กในแนวขนานกับผิวของตัวจับมีค่าต่อเนื่องที่บริเวณรอยต่อผิวของตัวจับกับของไหล นั่นคือ

รูปที่ 2.1 แสดงภาคตัดขวางของตัวจับที่ถูกล้อมรอบด้วยของไหล และสนามแม่เหล็กภายนอกความเข้มสม่ำเสมอ (H_0)

$$\left. \frac{\partial \phi_1}{\partial \theta} \right|_{r=a} = \left. \frac{\partial \phi_2}{\partial \theta} \right|_{r=a}$$

รูปทั่วไปของ ϕ_1 และ ϕ_2 ซึ่งเป็นผลเฉลย (solution) ของสมการลาปลาซ (2.1.1) และ (2.1.2) และเป็นจริงตามเงื่อนไขขอบเขต

1) คือ

$$\phi_1(r, \theta) = -H_0 r \cos \theta + \sum_{n=1}^{\infty} A_n r^{-n} \cos n\theta \quad (2.2.1)$$

$$\phi_2(r, \theta) = \sum_{n=1}^{\infty} B_n r^n \cos n\theta \quad (2.2.2)$$

จากเงื่อนไขขอบเขต 2) และ 3) จะได้

$$\mu_1 H_0 + \mu_1 A_1 a^{-2} + \mu_2 B_1 = 0 \quad \text{สำหรับ } n = 1$$

$$\mu_1 A_n n a^{-n-1} - \mu_2 B_n n a^{n-1} = 0 \quad \text{สำหรับ } n \neq 1$$

$$H_0 a - A_1 a^{-1} + B_1 a = 0 \quad \text{สำหรับ } n = 1$$

$$n A_n a^n - n B_n a^n = 0 \quad \text{สำหรับ } n \neq 1$$

ซึ่งหาค่าคงที่ A_n และ B_n จากสมการข้างต้นได้ดังนี้

$$A_1 = K H_0 a^2, \quad ,$$

$$B_1 = \frac{-2H_0}{(v+1)}, \quad ,$$

และ $A_n = B_n = 0$ สำหรับ $n \neq 1$

$$\text{เมื่อ } K = \frac{(\nu-1)}{(\nu+1)}, \quad \nu = \frac{\mu_2}{\mu_1} \quad (2.3)$$

แทนค่า A_n ในสมการ (2.2.1) จะได้ศักย์แม่เหล็ก

$$\Phi_1(r, \theta) = -H_0 r \cos\theta + KH_0 \frac{a^2}{r} \cos\theta \quad (2.4)$$

ซึ่งนำไปคำนวณสนามแม่เหล็กรอบตัวจับ ($\vec{H}$) จาก $\vec{H} = -\nabla\Phi$ ได้ดังนี้

$$\vec{H} = H_0 \left[\left(1 + \frac{K}{r_a^2}\right) \cos\theta \hat{r} - \left(1 - \frac{K}{r_a^2}\right) \sin\theta \hat{\theta} \right], \quad 1 < r_a < \infty \quad (2.5)$$

$$\text{เมื่อ } r_a = \frac{r}{a}$$

กรณีที่ 2 เมื่อตัวจับเป็นสารเฟอร์โรแมกเนติกซึ่งมีแมกนีโตเซชัน $\vec{M}_s$ ในทิศทางเดียวกับ $\vec{H}_0$ สนามแม่เหล็กบริเวณรอบตัวจับ $\vec{H}$ หาได้โดยวิธีการแก้ปัญหาแบบมีขอบเขตดังกล่าวมาแล้ว แต่เงื่อนไขขอบเขต ข้อ 2) กรณีตัวจับมีแมกนีโตเซชันอิมิตัวต่างจากเดิมคือ ความเหนี่ยวนำสนามแม่เหล็กภายในตัวจับเป็นไปตามสมการ $\vec{B} = \mu_0 \vec{H} + \vec{M}_s$ ดังนั้นเงื่อนไขขอบเขตที่ว่าความเหนี่ยวนำสนามแม่เหล็กในแนวตั้งฉากกับผิวของตัวจับมีค่าต่อเนื่องที่บริเวณรอยต่อตรงผิวของตัวจับคือ

$$-\mu_1 \left. \frac{\partial \Phi_1}{\partial r} \right|_{r=a} = -\mu_0 \left. \frac{\partial \Phi_2}{\partial r} \right|_{r=a} + M_s \cos\theta$$

ในทำนองเดียวกันกับกรณีที่ 1 จะสามารถหาค่า A_n และ B_n ได้ดังนี้

$$A_1 = \frac{-H_0 a^2 (\mu_1 - \mu_0) - M_s a^2}{(\mu_1 + \mu_0)}$$

$$B_1 = \frac{M_s - 2\mu_1 H_0}{(\mu_1 + \mu_0)}$$

และ $A_n = B_n = 0$ สำหรับ $n \neq 1$ (2.6.1)

โดยธรรมชาติค่าสภาพให้ซึมได้ทางแม่เหล็กของของไหลมีค่าใกล้เคียงกับค่าของสูญญากาศ ($\mu_1 \approx \mu_0$) หรือ $\mu_0 - \mu_1 < 10^{-3}$ (9) จึงสามารถประมาณ μ_1 เป็น μ_0 ซึ่งทำให้ A_n และ B_n ลดรูปเป็น

$$A_1 = \frac{M_s a^2}{2\mu_0} \quad (2.6.2)$$

$$B_1 = \frac{M_s}{2\mu_0} - H_0 \quad (2.6.3)$$

เมื่อแทนค่า A_n จากสมการ (2.6.1) และ (2.6.2) ในสมการ (2.2.1) จะได้ศักย์แม่เหล็ก

$$\phi_1(r, \theta) = -H_0 r \cos\theta + \frac{M_s a^2}{2\mu_0 r} \cos\theta \quad (2.7)$$

และนำไปคำนวณสนามแม่เหล็กรอบตัวจับจาก $\vec{H} = -\vec{\nabla}\phi$ ได้ผลดังนี้

$$\vec{H} = H_0 \left[\left(1 + \frac{K}{r_a^2}\right) \cos\theta \hat{r} - \left(1 - \frac{K}{r_a^2}\right) \sin\theta \hat{\theta} \right], \quad 1 < r < \infty \quad (2.8)$$

เมื่อ $K = \frac{M_s}{2\mu_0 H_0}$ (2.9)

จากการเปรียบเทียบสนามแม่เหล็กรอบตัวจับสมการ (2.5) และ (2.8) จะเห็นได้ว่าสนามแม่เหล็กรอบตัวจับเดี่ยวกรณีตัวจับเป็นสารพารา

เหล็ก $\vec{v}_p$ และ $\vec{v}_f$ คือความเร็วของอนุภาคและของของไหลตามลำดับ สำหรับอนุภาคที่มีขนาดเล็กกว่าไมครอน แรงโน้มถ่วงของโลก มีความสำคัญน้อย (1) ดังนั้นสมการการเคลื่อนที่ของอนุภาคภายใต้แรงความเหนี่ยวนำ แม่เหล็ก และแรงเนื่องจากความหนืดของของไหล สำหรับสนามแม่เหล็กตามแบบจำลองตัวจับเดี่ยวตามสมการ (2.5) หรือ (2.6) จึงเขียนได้เป็น

$$\frac{2\rho_p R^2}{9\eta} \left[\frac{d^2 r_a}{dt^2} - r_a \left(\frac{d\theta}{dt} \right)^2 \right] + \frac{dr_a}{dt} = -\frac{P_m}{4\eta l a} \left(\frac{K}{r_a} + \frac{\cos 2\theta}{r_a^3} \right), r_a = r/a \quad (2.12.1)$$

$$\frac{2\rho_p R^2}{9\eta} \left[\frac{1}{r_a} \frac{d}{dt} \left(r_a^2 \frac{d\theta}{dt} \right) \right] + r_a \frac{d\theta}{dt} = -\frac{P_m}{4\eta l a} \frac{\sin 2\theta}{r_a^3}, \quad (2.12.2)$$

$$\frac{2\rho_p R^2}{9\eta} \left[\frac{d^2 z_a}{dt^2} \right] + \frac{dz_a}{dt} = \frac{P_o}{4\eta l a} (1 - r_a^2 + q \ln r_a), z_a = z/a \quad (2.12.3)$$

โดยแทนความเร็วของของไหล ($\vec{v}_f$) ในสมการ (2.11) เป็น

$$\vec{v}_f = \frac{P_o}{4\eta l a} (1 - r_a^2 + q \ln r_a) \hat{z} \quad (\text{ดูภาคผนวก ข}) \quad \text{เมื่อ}$$

$l a$ คือ ความยาวของตัวจับต่อรัศมีของตัวจับ $q = 4\pi/3\sqrt{3}F$

P_o คือความแตกต่างของความดันของของไหลระหว่างต้นและปลายของตัวจับ

$$P_m = \frac{-16\mu_o (x_p - x_f) K R_a^2 H_o^2 l a}{9\eta} \quad \text{คือสัมประสิทธิ์ความดันทางแม่เหล็ก}$$

(magnetic pressure coefficient) และ ρ_p คือ ความหนาแน่นของอนุภาค

สำหรับกรณีที่เราพิจารณาคืออนุภาคแม่เหล็กมีขนาดเล็กมากและของไหลเป็นของเหลว $2\rho_p R^2/9\eta$ มีค่าน้อย (ประมาณ 10^{-6} (9)) ทำให้เทอมทางซ้ายของสมการ (2.12.1), (2.12.2) และ (2.12.3) มีความสำคัญน้อยเมื่อเทียบกับเทอมอื่น ๆ จึงสามารถตัดทิ้งได้ ในกรณีนี้เสมือนอนุภาคถูกกระทำด้วยแรงแม่เหล็กและแรงเนื่องจากความหนืดของ

ไหลเท่านั้น สมการการเคลื่อนที่ของอนุภาคในสนามแม่เหล็กตามแบบจำลอง
ตัวจับเดี่ยวจึงประมาณได้ดังนี้

$$\frac{dr_a}{dt} = -\frac{P_m}{4\eta la} \left(\frac{K}{r_a^5} + \frac{\cos 2\theta}{r_a^3} \right) \quad (2.13.1)$$

$$r_a \frac{d\theta}{dt} = -\frac{P_m}{4\eta la} \frac{\sin 2\theta}{r_a^3} \quad (2.13.2)$$

$$\frac{dz_a}{dt} = \frac{P_o a}{4\eta la} (1 - r_a^2 + q \ln r_a) \quad (2.13.3)$$

จากสมการ (2.13.1) และ (2.13.2) จะได้

$$\frac{dr_a}{d\theta} = \frac{K}{r_a \sin 2\theta} + r_a \cot 2\theta \quad (2.14)$$

ซึ่งเมื่ออินทิเกรตแล้วจะได้สมการแสดงโพรงเจกชันของทางเดินอนุภาคบน
ระนาบ xy ดังนี้

$$r_a = (-K \cos 2\theta + C |\sin 2\theta|)^{\frac{1}{2}} \quad (2.15)$$

เมื่อ C เป็นค่าคงที่ซึ่งคำนวณจากเงื่อนไขตั้งต้น (initial condition)
คือตำแหน่งตั้งต้นบนระนาบ xy ของอนุภาค (r_{ai}, θ_i) ได้ดังนี้

$$C = (r_{ai}^2 + K \cos 2\theta_i) / |\sin 2\theta_i|$$

จากสมการ (2.13.1) และ (2.13.3) จะได้

$$\frac{dz_a}{d\theta} = -\frac{P_o (1 - r_a^2 + q \ln r_a) r_a^4}{P_m \sin 2\theta} \quad (2.16)$$

ซึ่งเมื่ออินทิเกรตแล้ว จะได้โพรงเจกชันของตำแหน่งของอนุภาคบนแกน z ขึ้นกับตำแหน่งตั้งต้นของอนุภาค (r_{ai}, θ_i) ตำแหน่งปัจจุบันของอนุภาค (r_a, θ) ค่า P_o/P_m , K และ F ดังนี้

$$z_a = \frac{P_o}{P_m} [I_1(\theta) + I_2(\theta) + \frac{4\pi}{3\sqrt{3}F} I_3(\theta)] \frac{\theta_i}{\theta} \quad (2.17)$$

เมื่อ

$$I_1(\theta) = \frac{K^2}{2} \ln |\tan \theta| - Kr_a^2 - \frac{(K^2 + C^2)}{2} \cos 2\theta$$

$$I_2(\theta) = \frac{r_a^2}{2} (Kr_a^2 + \frac{(K^2 + C^2)}{2} \cos 2\theta) + \frac{K^3}{2} \ln |\sin 2\theta| + \frac{C(C^2 + 3K^2)}{2} \frac{|\sin 2\theta|}{\sin 2\theta}$$

$$I_3(\theta) = \frac{(K^2 + C^2)}{4} \left(\frac{C}{(K^2 + C^2)^{1/2}} \ln \left| \frac{K|\tan \theta| + C - (K^2 + C^2)^{1/2}}{K|\tan \theta| + C + (K^2 + C^2)^{1/2}} \right| + \cos 2\theta \right)$$

$$+ \frac{Kr_a^2}{2} - (Kr_a^2 + \frac{(K^2 + C^2)}{2} \cos 2\theta) \ln r_a +$$

$$K^2 \sum_{l=1}^p \frac{\ln r_a(\theta_l)}{P \sin 2\theta_l} (\theta - \theta_s)$$

$$\theta_l = \theta_s + (2l-1)(\theta - \theta_s)/2p$$

$$\theta_s = \frac{1}{2} \arccos \left(\frac{-K - |C|(K^2 + C^2 - 1)^{1/2}}{K^2 + C^2} \right)$$

2.3 ทางเดินของอนุภาค

จากตำแหน่งตั้งต้นของอนุภาค $(r_{ai}, \theta_i, 0)$ ที่ทราบค่า เราสามารถทำนายทางเดินของอนุภาคได้ดังนี้ จากสมการ (2.15) และ (2.17) เราสามารถคำนวณค่า r_a และ z_a ที่มุม θ ใด ๆ โดยวิธีเชิงวิเคราะห์ (analytic method) โดยแปรค่ามุม θ จากมุมตั้งต้น (θ_i) จนถึงมุมที่อนุภาคถูกจับบนตัวจับ (θ_e) ซึ่งสามารถคำนวณจากสมการ (2.15) โดยแทนค่า $r_a = 1$ ได้ $\theta_e = \frac{-K+C(K^2+C^2-1)^{1/2}}{K^2+C^2}$ จากข้อมูลของ r_a และ z_a จากมุม θ ถึง θ_e ที่คำนวณได้นี้จะสามารถเขียนทางเดินของอนุภาคได้

อีกวิธีหนึ่งในการคำนวณทางเดินของอนุภาคคือ วิธีของรุ่งก์ กัตต้า (Runge-Kutta method) โดยอินทิเกรตเชิงตัวเลข (numerical integration) สมการ (2.14) และ (2.16) โดยตรง จากการเปรียบเทียบผลการคำนวณทางเดินอนุภาคทั้งสองวิธี โดยกำหนดตำแหน่งตั้งต้นเป็น $(6.9, 23^\circ, 0)$ และพารามิเตอร์ $P_o/P_\infty = 1, K = 0.8, F = 7\%$ สำหรับ $P = 3$ ในสมการ (2.17) ปรากฏว่าผลการคำนวณทั้งสองวิธีมีความแตกต่างกันน้อยกว่า 1% ดังแสดงในตารางที่ 2.1

สำหรับระบบตัวกรองแม่เหล็กที่พิจารณานี้มีปลายตัวจับด้านทางเข้าของของไหล อยู่บนระนาบ xy และตำแหน่งตั้งมีระยะทางตามแนวแกน z ต่อรัศมีตัวจับ (z_a) เท่ากับ 0 ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาทางเดินของอนุภาครอบตัวจับตัวใดตัวหนึ่งในตัวกรองแม่เหล็ก ในกรณีต่าง ๆ โดยวิธีรุ่งก์ กัตต้า คือ

กรณีที่ 1 เมื่ออนุภาคตั้งต้นบนระนาบ xy ที่มุมตั้งต้น (θ_i) ต่างกัน โดยมีระยะทางตั้งต้นตามแนวรัศมี (r_{ai}) เท่ากัน ผลการคำนวณแสดงให้เห็นว่า ระยะทางตามแกน z ที่อนุภาคถูกจับสั้น เมื่ออนุภาคตั้งต้นใกล้แกน x

ตารางที่ 2.1 แสดงการเปรียบเทียบผลการคำนวณทางไดนามิกวิธี
เชิงวิเคราะห์และวิธีเชิงตัวเลขริงก์ กัดต้า

θ(องศา)	r_a		z_a	
	วิธีเชิงวิเคราะห์	วิธีเชิงตัวเลข ริงก์ กัดต้า	วิธีเชิงวิเคราะห์	วิธีเชิงตัวเลข ริงก์ กัดต้า
22.94	6.894	6.893	66.17	66.18
22.71	6.866	6.865	331.4	331.5
22.25	6.810	6.809	864.1	864.2
22.08	6.789	6.788	1.065×10^3	1.065×10^3
21.74	6.745	6.744	1.467×10^3	1.467×10^3
21.34	6.694	6.693	1.937×10^3	1.937×10^3
20.99	6.649	6.648	2.342×10^3	2.342×10^3
20.54	6.588	6.587	2.882×10^3	2.882×10^3
20.13	6.533	6.532	3.355×10^3	3.355×10^3
19.16	6.395	6.394	4.505×10^3	4.505×10^3
18.70	6.328	6.327	5.045×10^3	5.045×10^3
17.79	6.189	6.188	6.118×10^3	6.119×10^3
16.30	5.950	5.949	7.836×10^3	7.836×10^3
15.21	5.763	5.762	9.058×10^3	9.058×10^3
14.52	5.640	5.639	9.810×10^3	9.811×10^3
13.55	5.458	5.457	1.084×10^4	1.084×10^4
12.57	5.266	5.265	1.183×10^4	1.183×10^4
11.54	5.052	5.051	1.283×10^4	1.283×10^4
10.22	4.759	4.758	1.400×10^4	1.400×10^4
9.535	4.596	4.595	1.456×10^4	1.456×10^4
8.561	4.354	4.353	1.530×10^4	1.530×10^4
7.358	4.030	4.029	1.610×10^4	1.610×10^4
6.556	3.796	3.795	1.655×10^4	1.655×10^4
5.524	3.471	3.471	1.705×10^4	1.705×10^4
4.550	3.131	3.130	1.742×10^4	1.742×10^4
3.462	2.698	2.697	1.771×10^4	1.771×10^4
2.259	2.116	2.115	1.791×10^4	1.791×10^4
1.571	1.695	1.694	1.796×10^4	1.796×10^4
0.8260	1.064	1.064	1.799×10^4	1.797×10^4

(มุม θ_i น้อย) ดังรูปที่ 2.2 เนื่องจากแรงแม่เหล็กที่ดึงดูดอนุภาคขึ้นกับ

$\frac{K \cos 2\theta}{r_a^3}$ ซึ่งมีค่าสูงสุดบริเวณใกล้แกน x

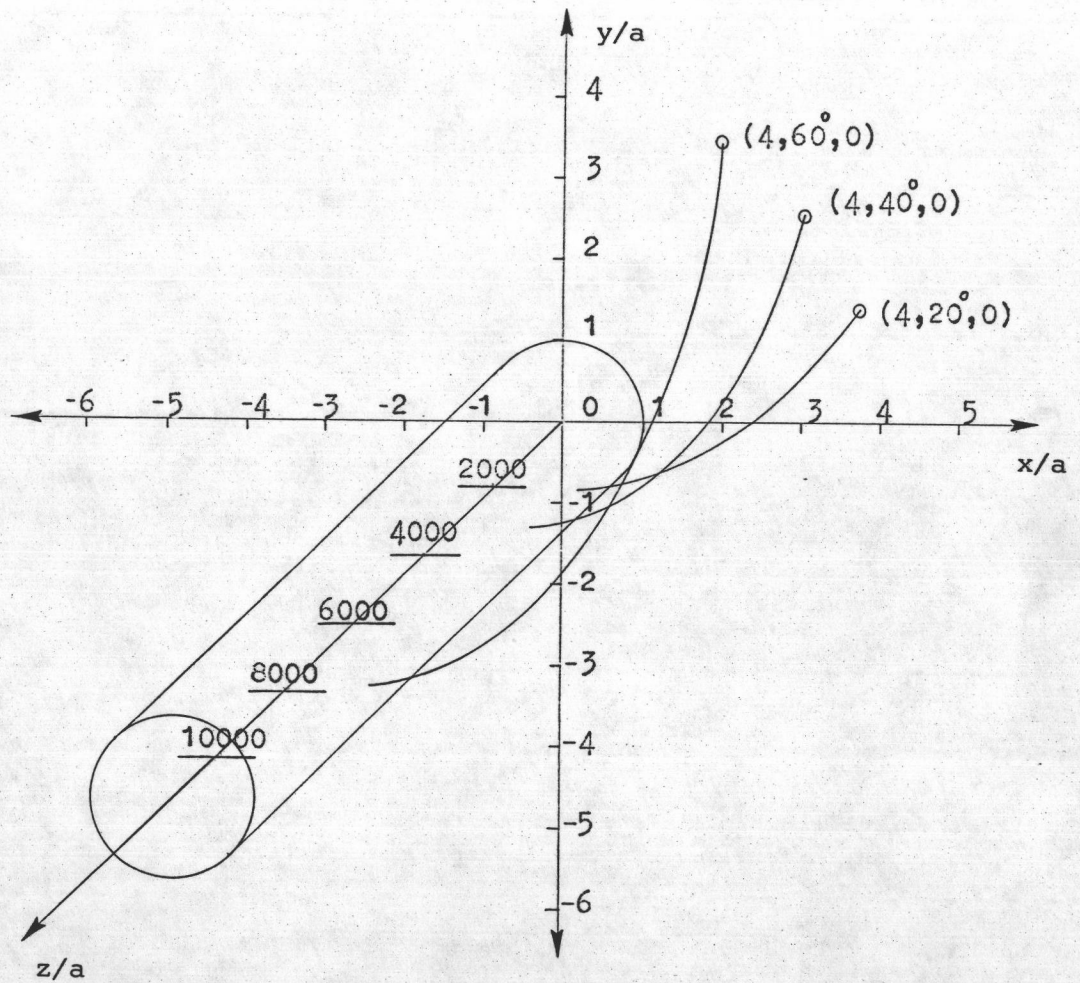
กรณีที่ 2 เมื่ออนุภาคตั้งต้นมีมุมตั้งต้น (θ_i) เดียวกัน แต่รัศมีตั้งต้น (r_{ai}) ต่างกัน ผลการคำนวณแสดงให้เห็นว่าระยะทางตามแกน z ที่อนุภาคถูกจับสั้น เมื่ออนุภาคตั้งต้นใกล้ตัวจับ (ดูรูปที่ 2.3) ทั้งนี้เนื่องจากแรงแม่เหล็กที่ดึงดูดอนุภาคแปรผกผันกับ r_a^3

กรณีที่ 3 เมื่อตำแหน่งตั้งต้นของอนุภาคบนระนาบ xy อยู่ที่เดียวกัน แต่มีค่าคงที่ทางแม่เหล็ก (K) ต่างกัน ผลการคำนวณแสดงให้เห็นว่า ถ้า K มีค่ามากแล้วระยะทางตามแกน z ที่อนุภาคถูกจับจะสั้นกว่ากรณี K มีค่าน้อย ๆ (ดูรูปที่ 2.4) ทั้งนี้เนื่องจากแรงแม่เหล็กที่ดึงดูดอนุภาคมีค่ามากเมื่อ K มีค่ามาก

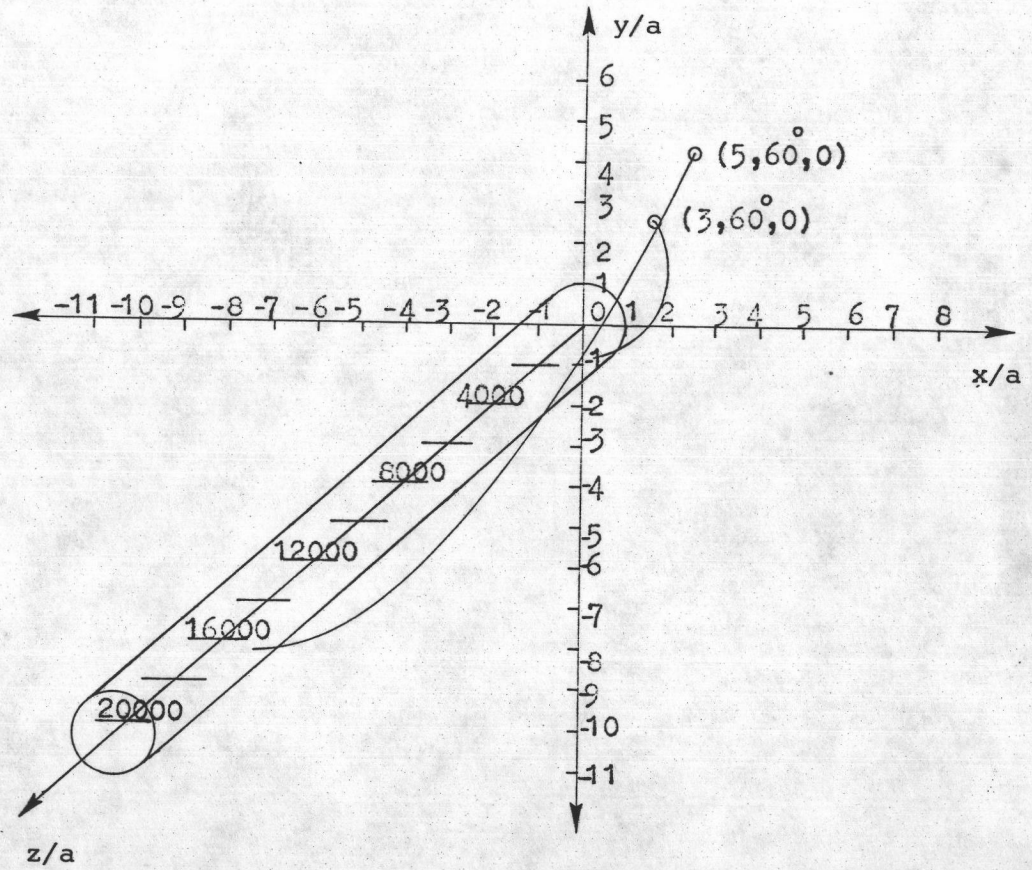
กรณีที่ 4 เมื่อตำแหน่งตั้งต้นของอนุภาคบนระนาบ xy อยู่ที่เดียวกัน แต่สัดส่วนของตัวจับในตัวกรองแม่เหล็ก (F) ต่างกัน ผลการคำนวณแสดงให้เห็นว่าระยะทางตามแกน z ที่อนุภาคถูกจับสั้นเมื่อ F มีค่ามาก และมีค่ามากกว่าสำหรับ F ค่าน้อย (ดูรูปที่ 2.5) เนื่องจากความเร็วของของไหล (ซึ่งมีทิศตามแกน z) ต่ำในกรณี F มีค่ามาก ทำให้การจับอนุภาคกรณี F มีค่ามากเป็นไปได้ง่ายกว่ากรณี F มีค่าน้อย

2.4 เส้นโค้งไอโซเทลิกและพื้นที่ของการจับ

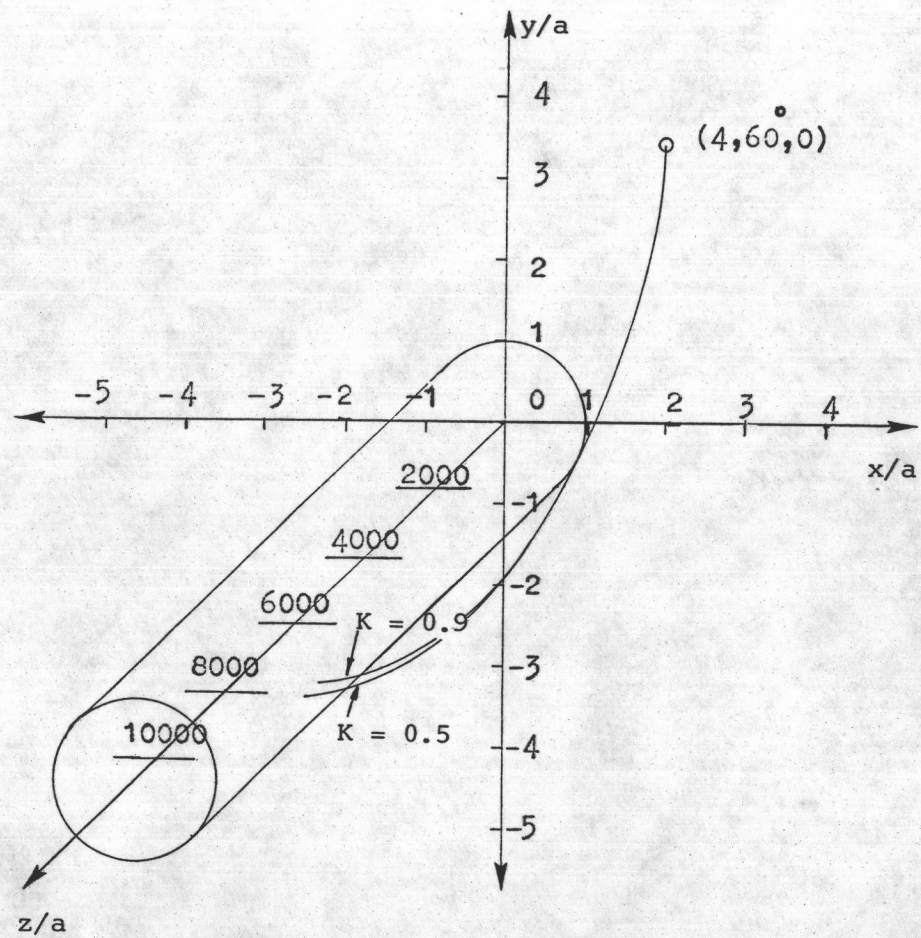
ในทางกลับกันกับการศึกษาทางเดินของอนุภาค ซึ่งทราบตำแหน่งตั้งต้นของอนุภาคแล้วทำนายทางเดินของอนุภาคในตัวกรองแม่เหล็ก ในหัวข้อนี้เราจะคำนวณตำแหน่งตั้งต้นของอนุภาคที่จะต้องตั้งต้น ณ ตำแหน่งใดเมื่อเคลื่อนที่เข้ามาในตัวกรองแม่เหล็กแล้วจะถูกจับที่ปลายตัวจับที่พิจารณา โดยการเชื่อมโยงทุกตำแหน่งตั้งต้นของอนุภาคดังกล่าว จะได้เส้นโค้งไอโซเทลิก (isotelic curve) (ดังรูปที่ 2.6) และพื้นที่ภายในเส้นโค้งนี้คือพื้นที่ของการจับ (capture area, A_a) ซึ่งเป็นปริมาณสำคัญที่บ่งบอกถึง

รูปที่ 2.2 แสดงทางเดินของอนุภาคสำหรับ $K = 0.8$,
 $F = 7\%$, $P_o/P_m = 1$, $r_{ai} = 4$
 เมื่อ $\theta_i = 20^\circ$, 40° และ 60°

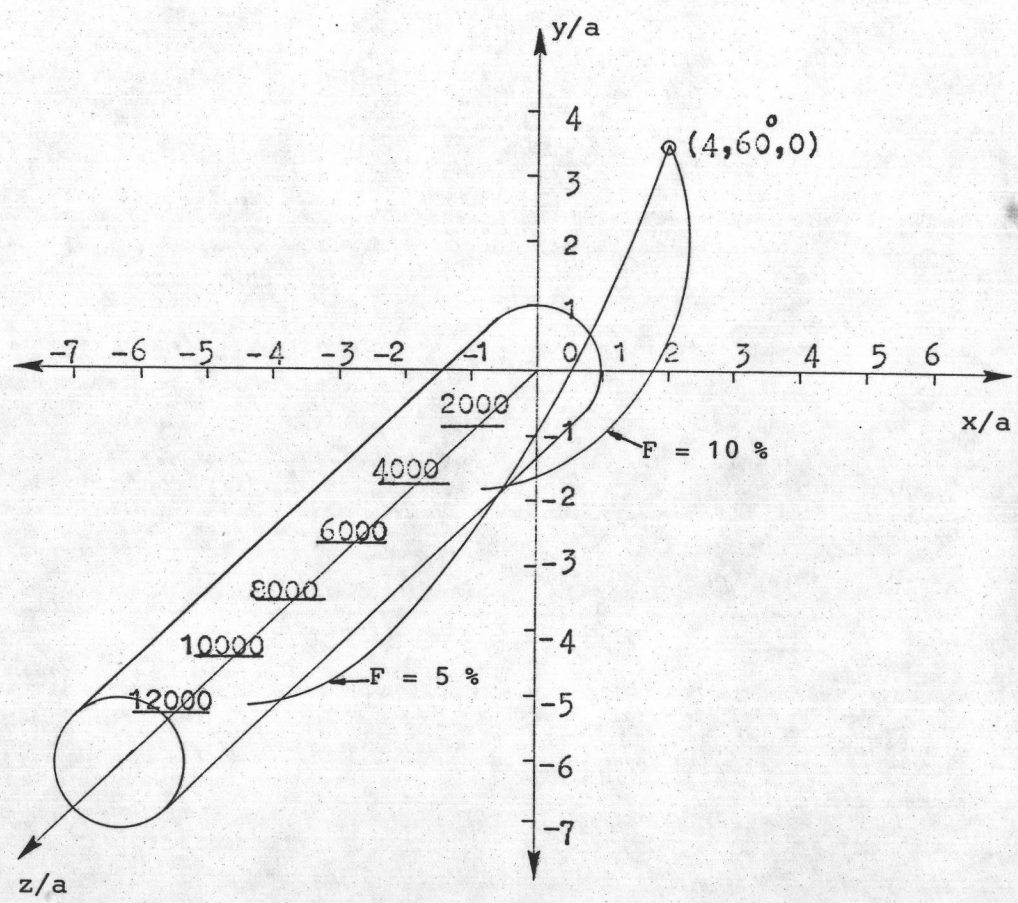

รูปที่ 2.3 แสดงทางเดินของอนุภาคสำหรับ $K = 0.8$,
 $F = 7\%$, $P_o/P_m = 1$ $\theta_i = 60^\circ$ เมื่อ
 $r_{ai} = 3$ และ 5

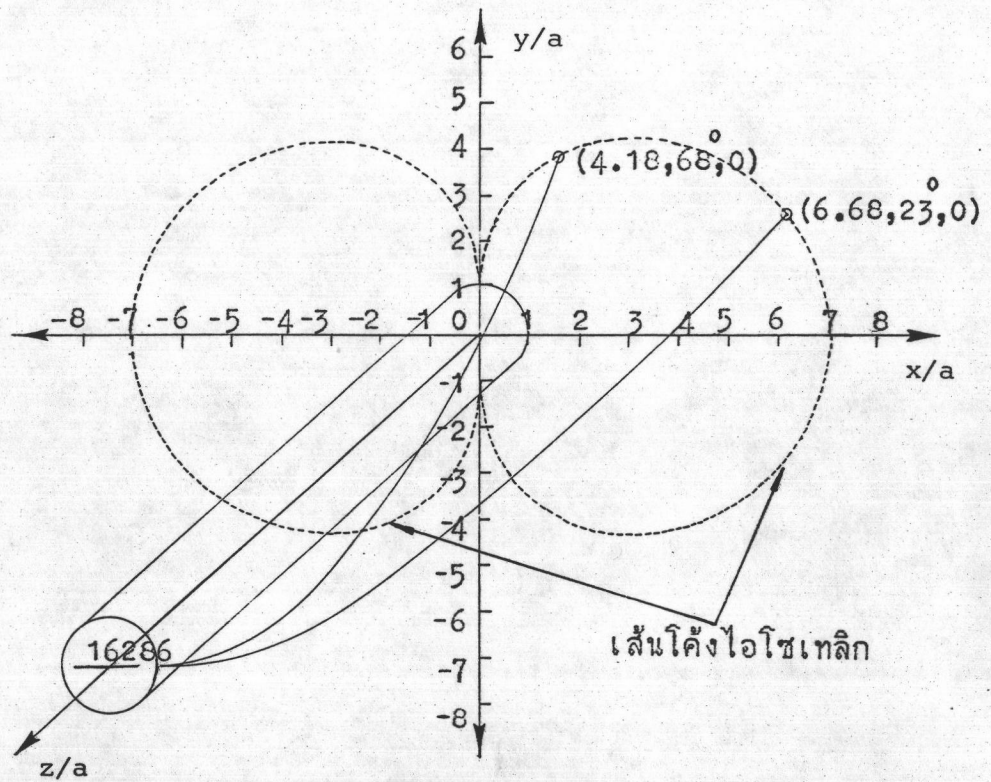

รูปที่ 2.4 แสดงทางเดินของอนุภาคสำหรับ $r_{ai} = 4, \theta_i = 60^\circ$,
 $P_o/P_m = 1$, $F = 7\%$ เมื่อ $K = 0.5$ และ 0.9

รูปที่ 2.5 แสดงทางเดินของอนุภาคสำหรับ $r_{ai} = 4, \theta_i = 60^\circ, P_o/P_m = 1, K = 0.8$ เมื่อ $F = 5\%$ และ 10%

รูปที่ 2.6 แสดงเส้นโค้งไอโซเทลิก (-----) และทาง
 เดินของอนุภาค (————) สำหรับ
 $La = 16286$, $F = 7\%$ และ $K = 0.8$

ประสิทธิภาพของตัวกรองแม่เหล็ก

จากสมการ (2.17) ซึ่งเป็นสมการรูปโพลีโนเมียลของ r_{ai} ที่แฝงอยู่ในค่า C นั้น เราสามารถหาผลเฉลย r_{ai} ได้โดยวิธีเชิงตัวเลขของนิวตัน (Newton's method) สำหรับแต่ละค่าของ (r_a, θ, z_a) และ θ_i ที่กำหนดให้ และเพื่อความสะดวก

ในการหาผลเฉลย r_{ai} จากสมการ (2.17) จึงให้

$$La = \frac{P_m l_a}{P_o} = \frac{-16\mu_o (x_p - x_f) K R_a^2 H_o^2 l_a^2}{9\eta P_o} \quad \text{เรียก } La \text{ เป็นความยาว}$$

ในการจับแบบนอร์แมลไลซ์ (normalised capture length)

เป็นค่าที่ขึ้นกับความเข้มสนามแม่เหล็กภายนอก (H_o) ความดันของของไหล (P_o) และความยาวของตัวจับต่อรัศมีของตัวจับ (l_a) เป็นต้น

ในที่นี้เราแทนตำแหน่งของอนุภาคที่ถูกจับบริเวณปลายตัวจับที่พิจารณาด้วย $(r_{ai} = 1, \theta = \theta_e, z_a = l_a)$ แล้วเราคำนวณ r_{ai} สำหรับ θ_i ซึ่งแปรค่าจาก 0° ถึง 90° แล้วลากเส้นเชื่อมโยงจุด (r_{ai}, θ_i) ทั้งหมด จะได้เส้นโค้งไอโซเทสิกในจตุภาค (quadrant) ที่หนึ่ง และโดยที่ความเร็วของของไหลและสนามแม่เหล็ก (ดูรูปที่ 1.1) ในจตุภาคอื่น ๆ มีความสมมาตรกัน เราจึงสามารถเขียนเส้นโค้งไอโซเทสิกรอบตัวจับอนุภาคในทั้ง 4 จตุภาคได้ ถ้าอนุภาคมีตำแหน่งตั้งต้นภายในเส้นโค้งไอโซเทสิก จะถูกจับ ณ ตำแหน่งหนึ่งก่อนถึงปลายตัวจับ ดังเช่นรูปที่ 2.3 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อนุภาคที่มีมุมตั้งต้น (θ_i) เดียวกันจะถูกจับที่ระยะใกล้กว่าถ้ามีรัศมีตั้งต้น (r_{ai}) น้อยกว่า

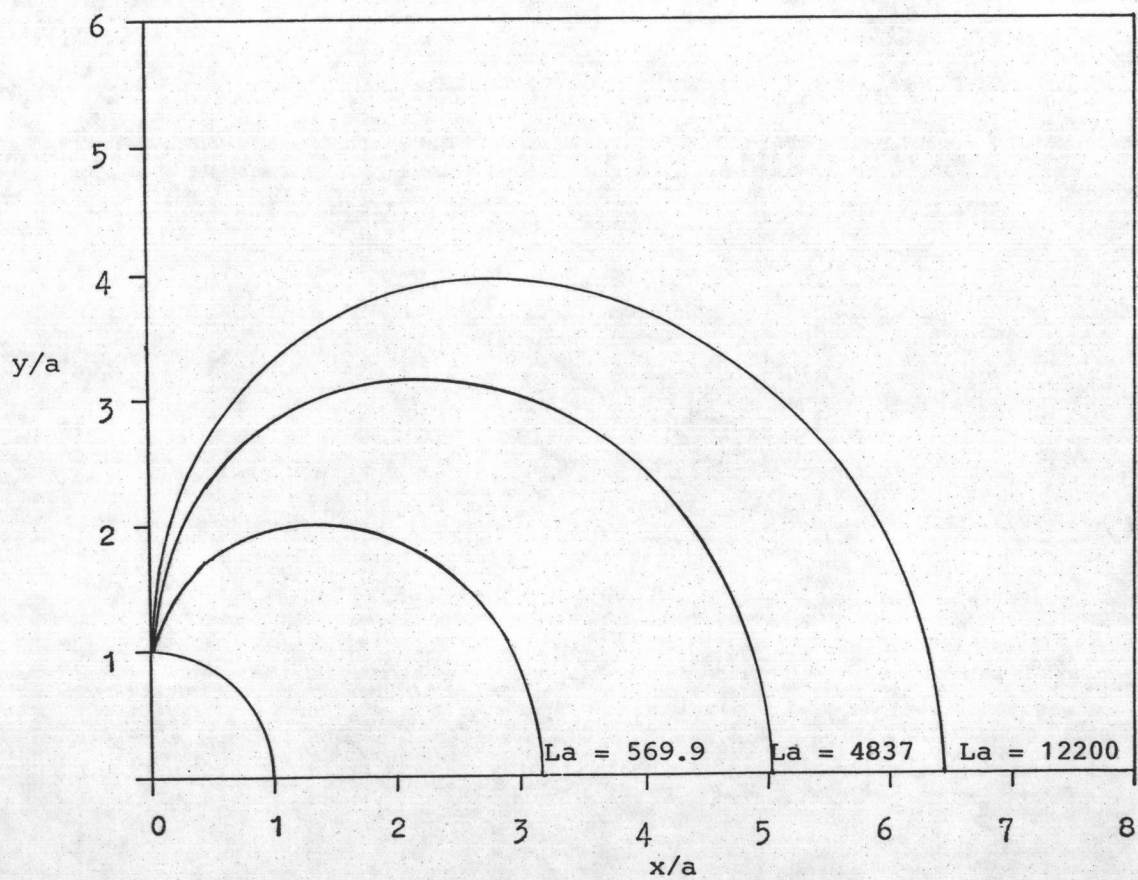
ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาลักษณะเส้นโค้งไอโซเทสิกในจตุภาคที่หนึ่งของตัวจับที่พิจารณาเป็นตัวจับตัวแทนของตัวกรองแม่เหล็ก และศึกษาพื้นที่ของการจับ (คำนวณได้โดยการอินทิเกรตเชิงตัวเลข (numerical integration)) ซึ่งขึ้นกับความยาวในการจับแบบนอร์แมลไลซ์ (La) สัดส่วนของตัวจับในตัวกรองแม่เหล็ก (F) และค่าคงที่ทางแม่เหล็ก (K) ในกรณีต่าง ๆ ดังนี้

กรณีที่ 1 เมื่อสัดส่วนของตัวจับในตัวกรองแม่เหล็ก (F) และค่าคงที่ทางแม่เหล็ก (K) คงที่ มีความยาวในการจับแบบนอร์แมลไลซ์ (La)

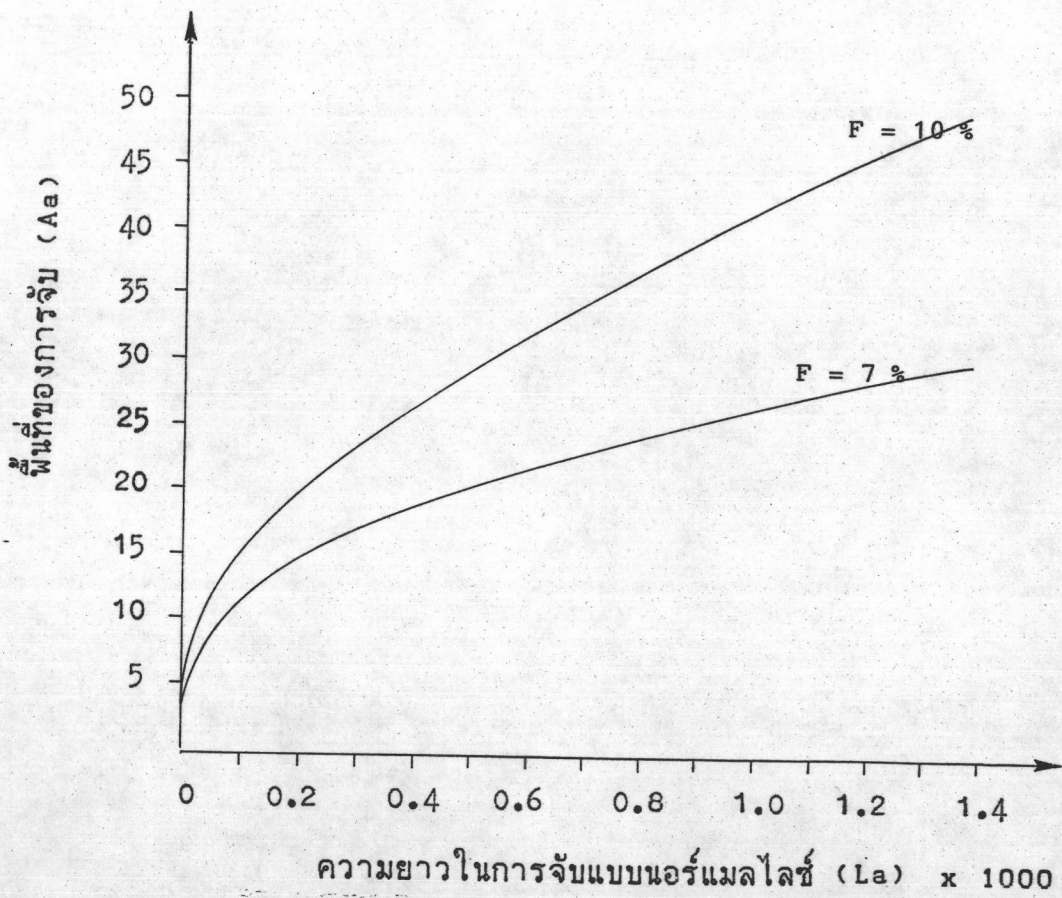
เป็นพารามิเตอร์ ผลการคำนวณเส้นโค้งไอโซเทลิก ดังแสดงในรูปที่ 2.7 ยืนยันความถูกต้องของการคำนวณของเกอร์เบอร์ (2) ในปี ค.ศ. 1978 จากรูปจะเห็นได้ว่าพื้นที่ของการจับเพิ่มขึ้นเสมอ เมื่อความยาวในการจับแบบนอร์แมลไลซ์ (L_a) มีค่ามากขึ้น และในรูปที่ 2.8 ได้แสดงกราฟความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ของการจับ (A_a) กับความยาวในการจับแบบนอร์แมลไลซ์ (L_a) ที่สัดส่วนของตัวจับในตัวกรองแม่เหล็ก (F) คงที่ 2 ค่าคือ 7 % และ 10 % จึงจะเห็นได้ว่า พื้นที่ของการจับ (A_a) มีการเพิ่มขึ้นทางเดียว (monotonic increasing) กับการเพิ่มค่าความยาวในการจับแบบนอร์แมลไลซ์ (L_a) ($L_a \propto H_0^2 l a^2$) การเพิ่มค่าความยาวในการจับแบบนอร์แมลไลซ์ (L_a) หมายถึงการเพิ่มความเข้มข้นแม่เหล็กภายนอกและ/หรือการเพิ่มความยาวของตัวจับอนุภาค

กรณีที่ 2 เมื่อความยาวในการจับแบบนอร์แมลไลซ์ (L_a) และค่าคงที่ทางแม่เหล็ก (K) คงที่ มีสัดส่วนของตัวจับในตัวกรองแม่เหล็ก (F) เป็นพารามิเตอร์ ผลการคำนวณแสดงให้เห็นว่า พื้นที่ของการจับ (A_a) มีขนาดใหญ่กว่ากรณีที่มีสัดส่วนของตัวจับในตัวกรองแม่เหล็ก (F) มีค่าสูงกว่า ดังรูปที่ 2.9 และในรูปที่ 2.10 ได้แสดงกราฟความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ของการจับ (A_a) กับสัดส่วนของตัวจับในตัวกรองแม่เหล็ก (F) สำหรับค่าความยาวในการจับแบบนอร์แมลไลซ์ (L_a) คงที่ 2 ค่าคือ 2000 และ 4837 จากกราฟจะเห็นได้ว่าพื้นที่ของการจับ (A_a) มีการเพิ่มขึ้นทางเดียว (monotonic increasing) กับการเพิ่มค่าสัดส่วนของตัวจับในตัวกรองแม่เหล็ก (F) ทั้งนี้เนื่องจากในตัวกรองแม่เหล็กที่มีสัดส่วนของตัวจับมากกว่าความเร็วของของไหลซึ่งอยู่ในทิศทางกับแกนตัวจับช้ากว่า ทำให้การจับอนุภาคที่ปะปนมากับของไหลเป็นไปได้ง่ายกว่า

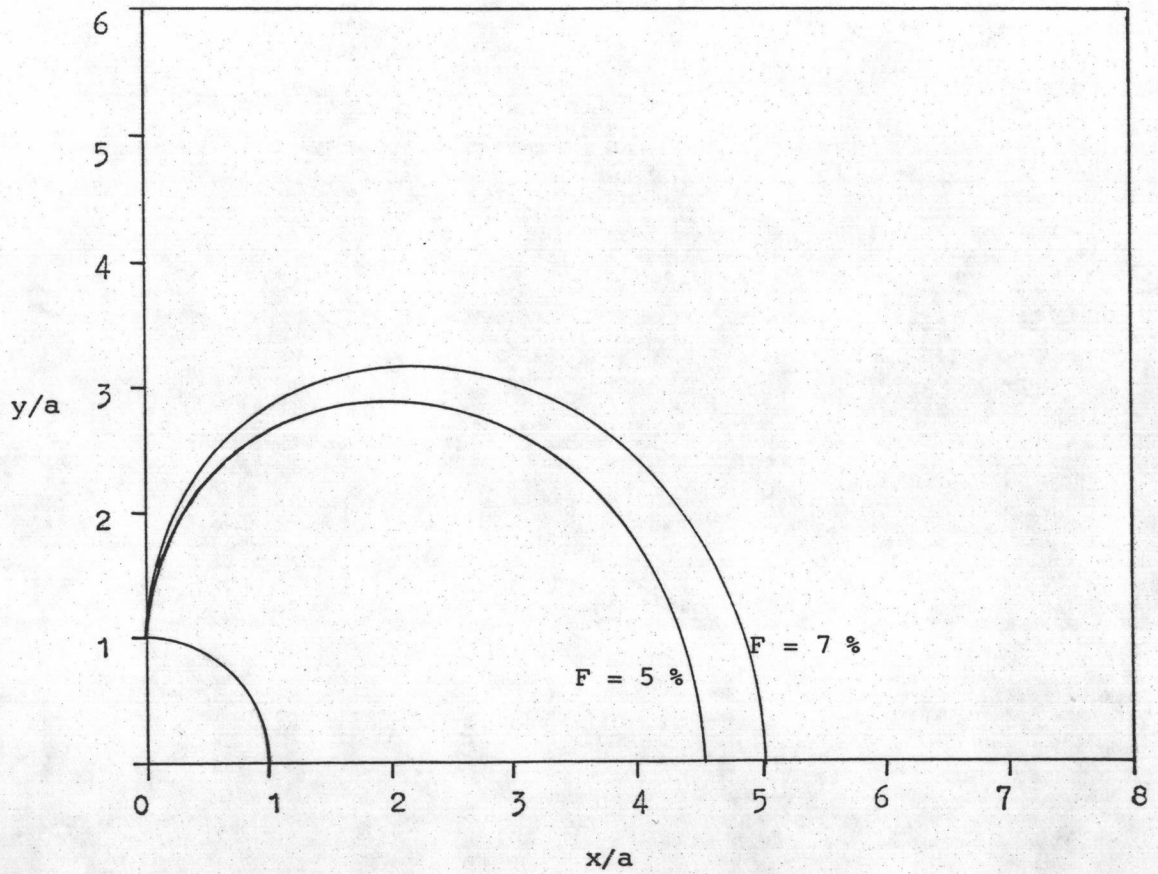
กรณีที่ 3 เมื่อความยาวในการจับแบบนอร์แมลไลซ์ (L_a) และสัดส่วนของตัวจับในตัวกรองแม่เหล็ก (F) คงที่ สำหรับค่าคงที่ทางแม่เหล็ก (K) ต่างกันคือ 0.8 และ 1.0 ผลการคำนวณดังรูปที่ 2.11 แสดงให้

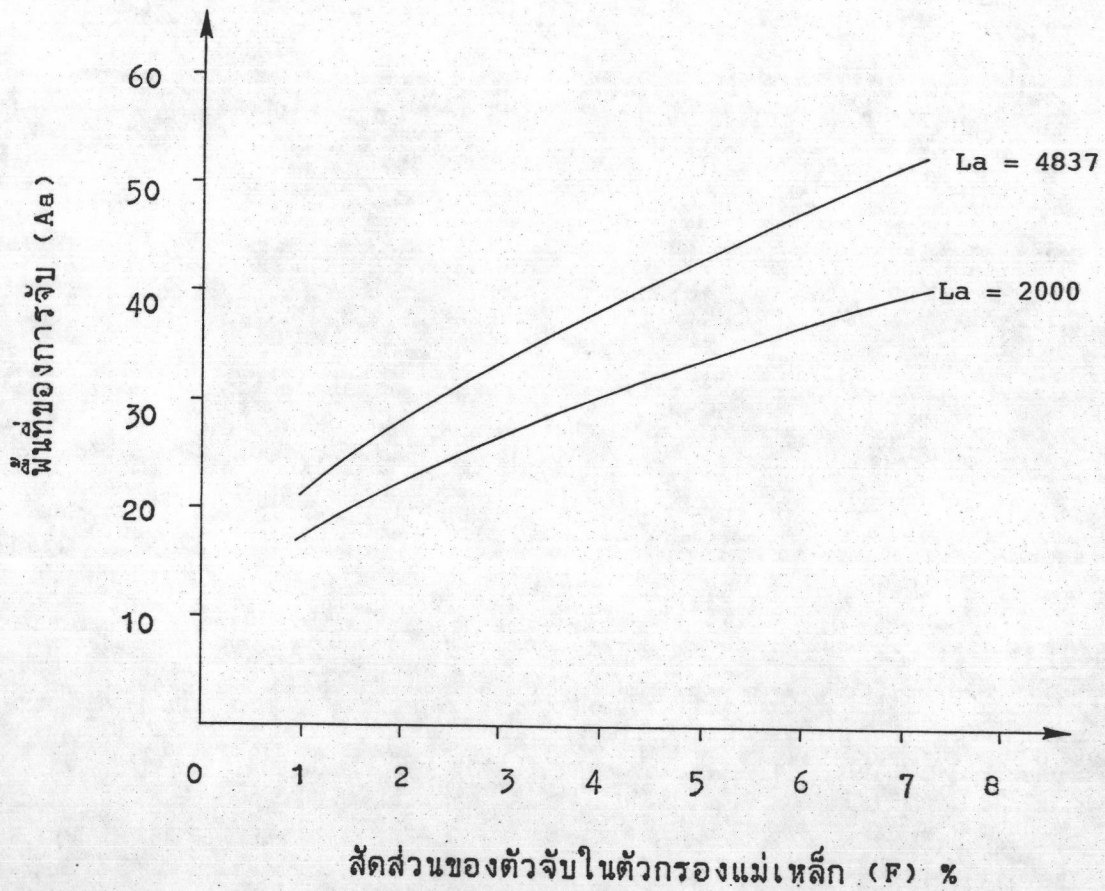
รูปที่ 2.7 แสดงเส้นโค้งไอโซเทอริกสำหรับ $K = 0.8$, $F = 7\%$
เมื่อ $La = 569.9$, 4837 และ 12200

รูปที่ 2.8 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ของการจับ (Aa) กับความยาวในการจับแบบนอร์แมลไลซ์ (La) เมื่อ $F = 7\%$ และ 10% สำหรับ $K = 0.8$

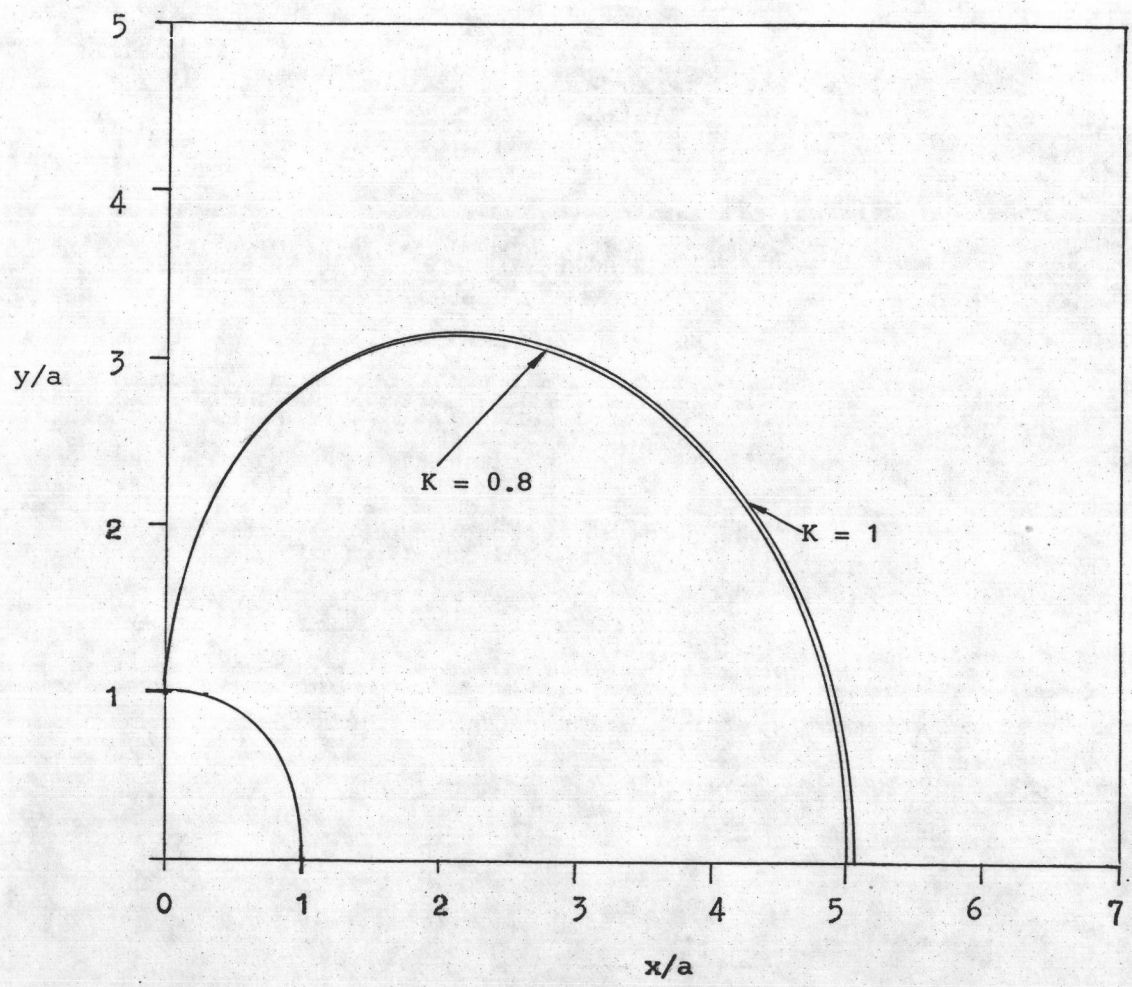

รูปที่ 2.9 แสดงเส้นโค้งไอโซเทอริกสำหรับ $La = 4837$,
 $K = 0.8$ เมื่อ $F = 5\%$ และ 7%

รูปที่ 2.10 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ของการจับ (A_a) กับสัดส่วนของตัวจับในตัวกรองแม่เหล็ก (F) เมื่อ $La = 4837$ และ 2000 สำหรับ $K = 0.8$

รูปที่ 2.11 แสดงเส้นโค้งไอโซเทอริกสำหรับ $Le = 4837$,
 $F = 7\%$ เมื่อ $K = 0.8$ และ 1

เห็นว่า พื้นที่ของการจับทั้ง 2 กรณี ต่างกันประมาณได้ว่าเท่ากันไม่ขึ้นอยู่กับค่าคงที่ทางแม่เหล็ก (K) ซึ่งผลการคำนวณนี้สนับสนุนการคำนวณของไกรเนอร์และออฟมานน์ (4) ซึ่งให้ข้อสรุปว่าพื้นที่ของการจับไม่ขึ้นกับค่าคงที่ทางแม่เหล็ก (K) และยืนยันในทฤษฎีของเกอร์เบอร์ (2) ทฤษฎีของบริษัทและคณะ (7) เป็นต้น ในการไม่ระบุค่าคงที่ทางแม่เหล็ก (K) เป็นพารามิเตอร์

2.5 ประสิทธิภาพของตัวกรองแม่เหล็ก

ปริมาณที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของตัวกรองแม่เหล็กทรงกระบอกแบบตามแนวแกนคือ อัตราส่วนระหว่างพื้นที่ของการจับทั้งหมดต่อพื้นที่หน้าตัดของตัวกรองแม่เหล็กซึ่งของไหลเคลื่อนที่เข้ามาในแนวตั้งฉาก ให้แต่ละตัวจับมีพื้นที่ของการจับ A และจำนวนตัวจับทั้งหมดต่อพื้นที่หน้าตัดของตัวกรองแม่เหล็ก (หรือจำนวนตัวจับต่อหนึ่งหน่วยพื้นที่ของตัวกรองแม่เหล็ก) เป็น n นั่นคือ

$$\begin{aligned} \text{ประสิทธิภาพของตัวกรองแม่เหล็ก} &= \left(\frac{\text{พื้นที่ของการจับทั้งหมด}}{\text{พื้นที่หน้าตัดของตัวกรองแม่เหล็ก}} \right) \times 100 \% \\ &= \left(\frac{\text{จำนวนตัวจับทั้งหมด}}{\text{พื้นที่หน้าตัดของตัวกรองแม่เหล็ก}} \right) \times A \times 100 \% \\ &= nA \times 100 \% \quad (2.18.1) \end{aligned}$$

เนื่องจากสัดส่วนของตัวจับในตัวกรองแม่เหล็ก (F) คือ

$$\frac{\text{จำนวนตัวจับทั้งหมด} \times \pi a^2}{\text{พื้นที่หน้าตัดของตัวกรองแม่เหล็ก}}$$

หรือ $F = \pi a^2$

ดังนั้นประสิทธิภาพของตัวกรองแม่เหล็กขึ้นกับสัดส่วนของตัวจับในตัวกรองแม่เหล็ก (F) และพื้นที่ของการจับ (A) ดังนี้

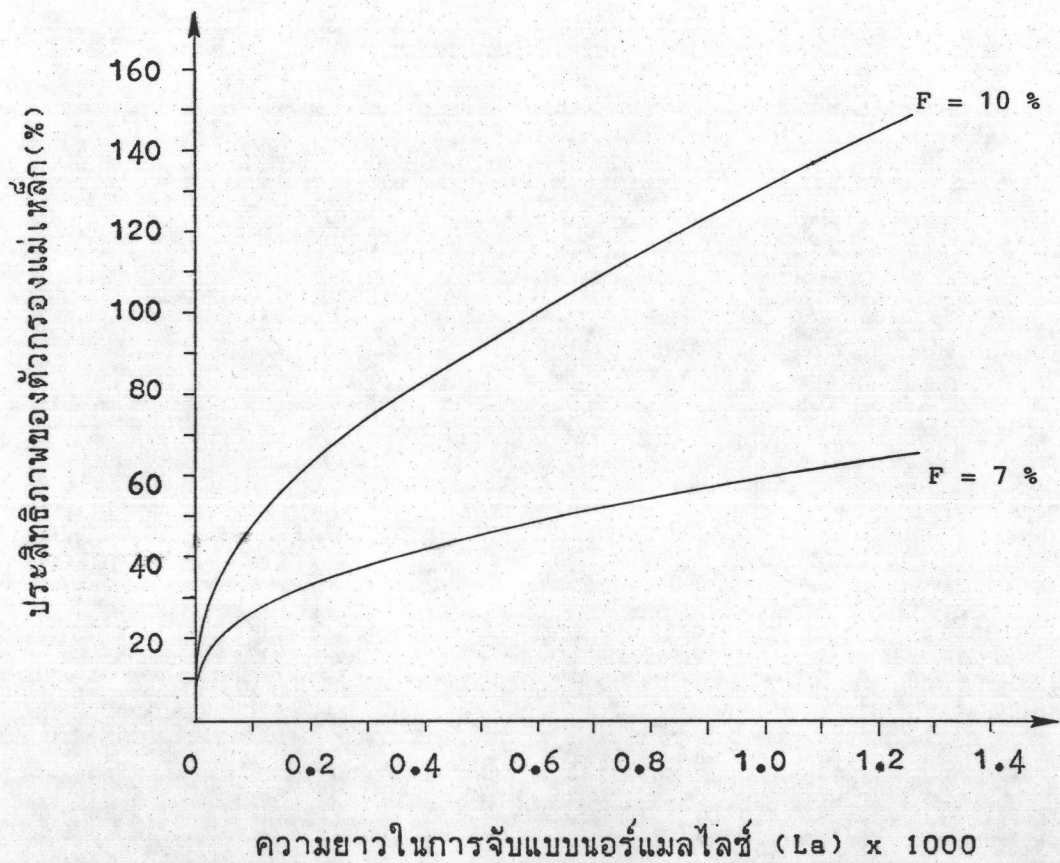
$$\text{ประสิทธิภาพของตัวกรองแม่เหล็ก} = \frac{FAa}{\pi} \times 100 \% \quad (2.18.2)$$

เมื่อ $Aa = A/a^2$

ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาประสิทธิภาพของตัวกรองแม่เหล็กทรงกระบอกแบบตามแนวแกน กรณีต่าง ๆ ดังนี้

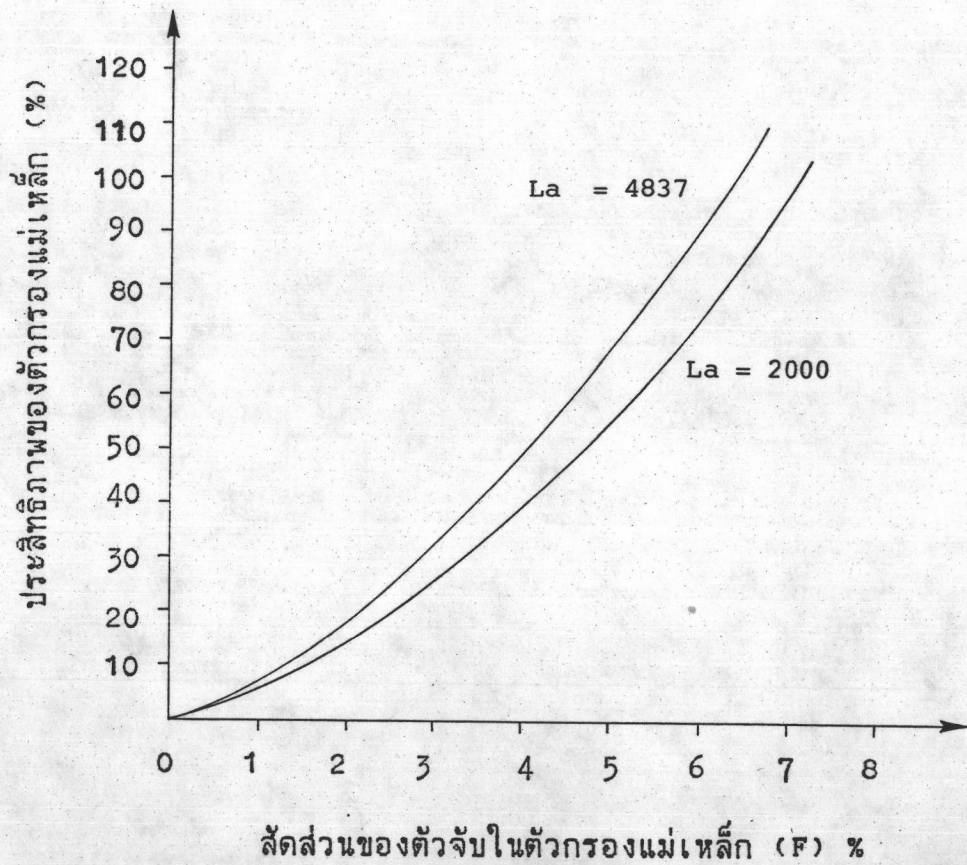
กรณีที่ 1 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพของตัวกรองแม่เหล็กกับความยาวในการจับแบบนอร์แมลไลซ์ (L_a) สำหรับสัดส่วนของตัวจับในตัวกรองแม่เหล็ก (F) คงที่ 2 ค่าคือ 7 % และ 10 % จากผลการคำนวณดังแสดงในรูปที่ 2.12 จะเห็นได้ว่า ประสิทธิภาพของตัวกรองแม่เหล็กสูงเพิ่มเรื่อย ๆ ในลักษณะการเพิ่มทางเดียวเมื่อความยาวในการจับแบบนอร์แมลไลซ์ (L_a) มีค่าเพิ่มขึ้น และประสิทธิภาพของตัวกรองแม่เหล็กมีค่าเกิน 100 % ในกรณีสัดส่วนของตัวจับในตัวกรองแม่เหล็ก (F) เท่ากับ 10 % เมื่อความยาวในการจับแบบนอร์แมลไลซ์ (L_a) มากกว่า 600 นั่นคือทฤษฎีการจับอนุภาคภายใต้สนามแม่เหล็กตามแบบจำลองตัวจับเดี่ยวมีข้อจำกัดในการประยุกต์ใช้ได้เฉพาะกรณีสัดส่วนของตัวจับในตัวกรองแม่เหล็กและความยาวในการจับแบบนอร์แมลไลซ์ (L_a) ($L_a \propto H_0^2 a^2$) มีค่าไม่สูงเกินไป

กรณีที่ 2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพของตัวกรองแม่เหล็กกับสัดส่วนของตัวจับในตัวกรองแม่เหล็ก (F) สำหรับความยาวในการ

รูปที่ 2.12 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพของตัวกรองแม่เหล็กกับความยาวในการจับแบบนอร์แมลไลซ์ (L_a) เมื่อ $F = 7\%$ และ 10% สำหรับ $K = 0.8$

จับแบบนอร์แมลไลซ์ (La) 2 ค่าคือ 2000 และ 4837 จากผลการคำนวณดังแสดงในรูปที่ 2.13 จะเห็นได้ว่า ประสิทธิภาพของตัวกรองแม่เหล็กสูงเพิ่มเรื่อย ๆ ในลักษณะการเพิ่มทางเดียวเมื่อสัดส่วนของตัวจับในตัวกรองแม่เหล็ก (F) มีค่าเพิ่มขึ้น และประสิทธิภาพของตัวกรองแม่เหล็กมีค่าเกิน 100 % ในกรณีความยาวในการจับแบบนอร์แมลไลซ์ (La) เท่ากับ 4837 และ 2000 เมื่อสัดส่วนของตัวจับในตัวกรองแม่เหล็ก (F) มากกว่า 6.4 % และ 7.2 % ตามลำดับ ซึ่งยืนยันทฤษฎีการจับอนุภาคภายใต้สนามแม่เหล็กตามแบบจำลองตัวจับเดี่ยวของเกอร์เบอร์ที่มีข้อจำกัดว่าใช้ได้เฉพาะเมื่อสัดส่วนของตัวจับในตัวกรองแม่เหล็ก (F) มีค่าน้อย ๆ

รูปที่ 2.13 กราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพของตัวกรองแม่เหล็กกับสัดส่วนของตัวจับในตัวอย่างแม่เหล็ก (F) เมื่อ $La = 4837$ และ 2000 สำหรับ $K = 0.8$